

Enerji Piyasası Bülteni

Enerji Uzmanları
Derneği'nin
akademik yayın
organı Enerji, Piyasa
ve Düzenleme
Dergisi makale
çağrısını
yayınlanmıştır.

ERRA'dan Enerji
Yatırımlarına
Yönelik Konferans

Sıvılaştırılmış Doğal
Gaz Depolama
Tesisleri Temel
Kullanım Usul ve
Esaslarına Dair
Yönetmelik taslak
aşamasında

Bu sayıda:

Editörden	2
EPDK'dan Haberler	4
LNG Depolama Tesisleri Temel Kullanım Usul ve Esasları	5
LPG Piyasası İzleme Faaliyetleri ve Türkiye LPG Piyasasındaki Yoğunlaşma Düzeyi	6
Türkiye'de Rüzgar Enerjisi Başvuru Süreci	8
TEİAŞ Tarafından Uygulanmakta Olan Tarifeler	10
Enerji Piyasalarına Yönelik Eğitimler	12

**Enerji Uzmanları Derneği
Adına Sahibi**

Dr. Murat GİDİŞ

**Enerji Uzmanları Derneği
Yönetim Kurulu**

Dr. Murat GİDİŞ

İbrahim Etem ERTEN

Ömer Kağan BİLGE

İbrahim Halil DERE

Nedim KORKUTATA

**Sorumlu Yazı İşleri
Müdürü**

İbrahim Etem ERTEN

Editör

Nedim KORKUTATA

Grafik Tasarım

Agah HINÇ

İletişim

www.enerjiuzmanlari.org

www.dergienenerji.org

bulten@enerjiuzmanlari.org

Bu bültende yer alan yazıların bilimsel, hukuki ve etik sorumluluğu yazarlara ait olup, yazılar Enerji Uzmanları Derneği'nin veya yazarların çalıştığı kurum/kuruluşların görüşünü yansıtmamaktadır.

Bu e-derginin içeriği Enerji Uzmanları Derneği'nin üretimi olup Fikir Eserleri yasası gereğince izinsiz kullanılması yasaktır. Yazı içerikleri, dergi ve yazar ismi kaynak gösterilerek kullanılabilir.

Editör'den...**Derneğimizin değerli üyeleri ve enerji piyasasının değerli katılımcıları;**

Açıktır ki, enerji piyasasında faaliyet gösteren veya bu piyasaya ilgi duyanların sektördeki gelişmelere dair bilgi ihtiyacı bulunmaktadır. Bu kapsamda, Derneğimiz, birisi akademik hakemli dergi diğeri ise şu anda okumakta olduğunuz bülten olmak üzere iki ayrı yayının hayata geçirilmesi için gerekli hazırlık çalışmalarını tamamlamıştır.

Bu bülteni hazırlamaktaki amacımız hem dernek üyelerimiz içerisinde hem de enerji piyasasında yer alan veya bu piyasaya ilgi duyan tüm kamuoyu ile derneğimiz arasında bilgi akışını sağlamak, piyasa katılımcılarının belli konularda bilgilendirilmesine katkıda bulunmak, dernek üyelerimizin ve faaliyetlerimize katkıda bulunan diğer katılımcıların çalışmalarını kamuoyuyla paylaşmaktır.

Aylık olarak yayınlanacak bültenimizde enerji piyasalarında gündemin takip edildiği, piyasalara yönelik çıkartılan düzenlemeler ve yeni uygulamalar hakkında piyasa katılımcılarının bilgilendirildiği, sektördeki gelişmelerin izlendiği bilgilendirme, analiz ve öngörüler yer alacaktır.

Bültenimize www.enerjiuzmanlari.org adresi üzerinden sanal olarak ulaşmak mümkündür. Ayrıca, sizlerden gelecek olan her türlü görüş ve öneriye açık olduğumuzu ve bu görüş ve önerileri özenle değerlendireceğimizi belirtmek isterim.

Gelecek sayılarda buluşmak dileğiyle...

Enerji Piyasası Bülteni'ne Yazı Göndermek için...

Enerji Piyasası Bülteni, enerji piyasalarında gündemin takip edildiği, piyasalara yönelik çıkartılan düzenlemeler ve yeni uygulamalar hakkında piyasa katılımcılarının bilgilendirildiği, sektördeki gelişmelerin izlendiği ve piyasalara yönelik uzman görüşlerinin yer aldığı süreli bir yayın olarak oluşturulmuştur. Enerji piyasalarının bilgi dağarcığına katkıda bulunmak isteyen okurlarımız, hazırladıkları yazıları ile birlikte derneğimiz ile irtibata geçmeleri durumunda, bilgilerini olabildiğince geniş kitlelere anlatabilme ve bu alandaki tecrübelerini paylaşabilme fırsatını da yakalamış olacaklardır.

Enerji Piyasası Bülteni'ne gönderilecek yazılar, 1000 kelimeyi aşmayacak şekilde hazırlanmalı, herhangi bir kaynaktan yararlanıldıysa yararlanılan kaynaklara yazının sonunda yer verilmelidir. Gönderilen yazılar daha önce başka bir yerde yayınlanmamış olmalıdır. Yazarlar, iletişim bilgileri ile birlikte yazılarını bulten@enerjiuzmanlari.org adresine gönderebilirler.

Enerji Uzmanları Derneği'nden sektörün bilgi ihtiyacına katkı...

EPDK'da görevli veya görev almış enerji uzman ve enerji uzman yardımcılarının üye olduğu Derneğimiz, 2008 yılı Mayıs ayında gerçekleştirilen Genel Kurul'da yenilenen yönetim kadrosu ve üyelerinin aktif katılımı ile yeni dönemde gerçekleştireceği faaliyetlere yönelik alt yapı çalışmalarını tamamlamıştır. Üyelerine yönelik gerçekleştirmekte olduğu sosyal çalışmalar beraberinde, dernek yönetimi gerek kendi üyelerinin mesleki ve kültürel gelişimlerine katkıda bulunmaya gerekse sektörün ve sektörde faaliyet gösteren çalışanların bilgi talebine cevap vermeye yönelik bir dizi çalışmayı hayata geçirmeye hazırlanmaktadır.

2000'li yıllarda başlayan enerji piyasalarının düzenlenmesine yönelik çalışmalar ile ülkemiz yeni bir döneme girmiş olup bu yeni dönem, enerji piyasaları alanında gerekli bilgi ve uzman personel altyapısının oluşturulması ihtiyacını beraberinde getirmiştir. Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu, bir uzmanlık kurumu olarak gerek piyasanın düzenlenmesi ve denetlenmesi, gerekse piyasalara yön verecek uzmanların yetiştirilmesi ve piyasaların bilgi ihtiyacının karşılanması için gerekli çalışmaları başarı ile gerçekleştiriyor olmakla beraber, Enerji Uzmanları Derneği de EPDK'nın bu kapsamda gerçekleştirmekte olduğu faaliyetleri ve piyasa katılımcılarının faaliyet ve gereksinimlerini tamamlayıcı ve destekleyici çalışmalara özel önem verecektir.

Derneğimiz, bu kapsamda biri akademik hakemli dergi birisi de elektronik bülten olmak üzere iki ayrı yayının hayata geçirilmesi için gerekli hazırlık çalışmalarını tamamlamıştır.

Enerji, Piyasa ve Düzenleme adında enerji piyasalarına ilişkin devam eden tartışmaları bilimsel seviyede ele alan, güncel konu ve sorunlara ilişkin derinlemesine analiz ve etütler içeren, yeni yaklaşımlar geliştiren, bilimsel koşullara uygunluk bakımından editör ve hakemler tarafından etraflı bir değerlendirme süzgecinden geçen makalelerin yer aldığı akademik içerikli yayın organı için makale çağrısına çıkmıştır.

Ayrıca, enerji piyasalarında gündemin takip edildiği, piyasalara yönelik çıkartılan düzenlemeler ve yeni uygulamalar hakkında piyasa katılımcılarının bilgilendirildiği, sektördeki gelişmelerin izlendiği ve piyasalara yönelik uzman görüşlerinin yer aldığı aylık olarak çıkartılması planlanan elektronik bu bültenin ilk sayısı çıkartılmış olup, bültenimiz web sitesi ve elektronik posta aracılığı ile sektörün bilgisine sunulacaktır.

Yayın faaliyetleri ile beraber, derneğin hayata geçirmek üzere hazırlıklarını tamamladığı bir diğer çalışma ise, enerji piyasalarına yönelik gelişmelerin tartışılacağı, konusunda yetkin kişilerin bilgi ve tecrübelerinin paylaşılacağı ve enerji piyasaları alanında çalışan kişiler için bir sosyal birliktelik ve iletişim olanağının sunulacağı, interaktif bir diyalog platformu olarak hayata geçirilmesi planlanan **Enerji Piyasaları ve Düzenleme Toplantıları** olacaktır.

Dernek çalışmaları hakkında bilgi almak veya dernek tarafından çıkartılacak akademik dergi ve elektronik bültenlere ulaşmak isteyenler, www.enerjiuzmanlari.org veya <http://www.dergienerji.org> web sitelerini kullanabileceklerdir.

Tüm bu çalışmalarda, Dernek üyesi olsun ya da olmasın herkesin önerilerine açık olduğumuzu ve katkılarınızı beklediğimizi belirtmek isterim.

Hayırlı olması dileğiyle...

Dr. Murat Gidiş

**Enerji Uzmanları Derneği
Yönetim Kurulu Başkanı**

EPDK'dan Haberler

Yeni Uzman Yardımcısı arkadaşlarımıza başarılarla dolu bir kariyere vesile olmasını temenni ettiğimiz yeni görevlerinin hayırlı olmasını dileriz...

'Enerji Uzman Yardımcılığı' kadrosuna atanma hakkı elde edenlerden ataması yapılanların alanlarına göre listesi şu şekilde oluşmuştur:

HUKUK: Bayram ERDAŞ, Dilek CİVAK, Hilal YAZICI, İclal ÇELİK, Lütfiye AKKAYA, Muhammet Ali ATEŞ, Sinan ÖZKAN.

İŞLETME: Ali Rıza DİNÇ, Rabia ULUSOY, Şaban DEMİR, Yasemin DURU

İKTİSAT: Ahmet ÖZKAYA, Canan KANDEMİR, Fatma Bihter KAYA, Mevlüt ALKAN, Mücahit SARPDAĞ, Ömer ORAN, Sultan TURUT

PETROL VE DOĞAL GAZ MÜH.: İsa Ömer IŞIKDOĞAN

KİMYA MÜH.: Sinan DUYAR

İSTATİSTİK: İstemi YILDIZ, Mustafa DÜZGÜN

9. EPDK bowling turnuvası

05/02/2009 Perşembe günü gerçekleştirilen turnuvada Buket ÇELEBİ, Sinan SAYAR, Abdurrahman KURUCAK ve Barış ARA'dan oluşan "Buket ve Melekleri" isimli takım şampiyon olmuştur. Bayanlarda Buket ÇELEBİ 405 sayı ile en yüksek skorlu bayan oyuncu olurken, erkeklerde ise Özgür ÇAKIR 447 sayı ile en yüksek skorlu erkek oyuncu olmuştur.

Sıvılaştırılmış Doğal Gaz Depolama Tesisi Temel Kullanım Usul ve Esaslarına İlişkin Bilgi Notu

Arınç Hezer

Doğal Gaz Piyasası Tarifeler Yönetmeliğinin 15 inci maddesinin 2 nci fıkrasında, "Depolama şirketleri sahip oldukları her depolama tesisi için temel kullanım usul ve esaslarını hazırlayarak uygulama döneminden altmış gün önce Enerji Piyasası Düzenleme Kurulu (Kurul) onayına sunar. Bu usul ve esaslar Kurul onayıyla yürürlüğe girer. Depolama kullanım esasları deponun kullanımı için eşit durumdaki müşteriler arasında ayırım yapılmaması ilkesine uygun genel, teknik ve ticari kuralları içerir." hükmü yer almaktadır.

Söz konusu hüküm çerçevesinde, depolama lisansı sahibi olan Ege Gaz A.Ş. ve Boru Hatları ile Petrol Taşıma A.Ş. tarafından, sıvılaştırılmış doğal gaz (LNG) terminalerinden hizmet alınmasına ilişkin temel kullanım usul ve esasları EPDK'ya sunulmuştur.

Ancak inceleme çalışmaları sürecinde, sunulan temel kullanım usul ve esasları ile ilgili ortak kriterleri belirleyici bir düzenleme bulunmadığı için temel hususlarda farklılıklar olduğu görülmüştür. Bu nedenle iletim şebekesinde olduğu gibi (Doğal Gaz Piyasası İletim Şebekesi İşleyiş Yönetmeliği) LNG terminaleri için de temel kullanım usul ve esaslarında yer alması gereken hususların belirlenmesine yönelik bir üst düzenleme yapılması gerektiği kanaati oluşmuştur.

Bu bağlamda, Doğal Gaz Piyasası Dairesi Başkanlığınca yapılan çalışmalar sonucunda Sıvılaştırılmış Doğal Gaz Depolama Tesisi Temel Kullanım Usul ve Esaslarının Belirlenmesine Dair Yönetmelik Taslağı hazırlanmıştır. Adı geçen yönetmelik taslağı ile depolama şirketlerince sıvılaştırılmış doğal gaz depolama tesisi için hazırlanacak temel kullanım usul ve esaslarında yer alması gereken hususlar belirlenmiş ve özellikle depolama şirketlerinin açık, tarafsız ve eşit bir şekilde hizmet vermeleri gerektiği belirtilmiştir.

4646 Sayılı Doğal Gaz Piyasası Kanununun Ek Madde-2 hükmü uyarınca piyasada faaliyet gösteren tüzel kişilerin ve ilgili kurum ve kuruluşların görüşlerini almak üzere, söz konusu Yönetmelik Taslağı EPDK Web Sitesinde, otuz gün süre ile yayımlanmıştır.

Bahsi geçen otuz günlük süre sonrasında ilgili kurum ve kuruluşlardan gelen görüşler Doğal Gaz Piyasası Dairesi Başkanlığınca değerlendirilmiş ve uygun bulunan görüş ve öneriler doğrultusunda yönetmelik taslağında gerekli değişiklikler yapılmıştır.

Sıvılaştırılmış Doğal Gaz Depolama Tesisi Temel Kullanım Usul ve Esaslarının Belirlenmesine Dair Yönetmelik Taslağı'na son şekli verilmiş olup, onay için Enerji Piyasası Düzenleme Kurulu'na sunulacaktır.

LPG Piyasası İzleme Faaliyetleri ve Türkiye LPG Piyasasındaki Yoğunlaşma Düzeyi Üzerine Bir Değerlendirme

Ercüment Camadan

Sıvılaştırılmış petrol gazları (LPG) piyasası Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu (EPDK) tarafından düzenlenen dört piyasadandır. EPDK'ya LPG piyasasını düzenleme, yönlendirme, gözetim ve denetleme yetkisi 13 Mart 2005 tarihinde Resmi Gazete'de yayınlanmış olan 5307 sayılı Kanun ile verilmiştir. EPDK bu kanun ve bu kanuna dayanılarak çıkarılan ikincil mevzuat kapsamında LPG piyasasına ilişkin görevlerini yerine getirmektedir.

Bu yazıda ilgili mevzuat kapsamında EPDK tarafından LPG piyasasına ilişkin gerçekleştirilen izleme faaliyetlerine değinilecek ve Türkiye LPG piyasasındaki yoğunlaşma derecesine ilişkin değerlendirmeler yapılacaktır.

LPG Piyasasının İzlenmesi

EPDK, LPG piyasasına ilişkin izleme faaliyetlerini temelde 5307 sayılı Kanun ve ilgili mevzuat kapsamında piyasa katılımcılarından almış olduğu bildirimlere dayanarak gerçekleştirmektedir.

Piyasanın etkin bir şekilde izlenebilmesi için piyasa katılımcıları tarafından EPDK'ya verilmesi gereken bildirimler ve bu bildirimlerin nasıl yapılacağı Sıvılaştırılmış Petrol Gazları (LPG) Piyasası Lisans Yönetmeliği'nin 31., 32., 33. ve 34. maddelerinde hüküm altına alınmaktadır. Bu bildirimler, bildirim yükümlüsü kişiler tarafından yazılı olarak ve Sıvılaştırılmış Petrol Gazları Piyasası Bilgi Yönetim Sistemi aracılığı ile elektronik ortamda yapılmaktadır.

Piyasa katılımcıları tarafından yapılan bildirimler iki bölüm altında sınıflandırılmaktadır: Dönemsel bildirimler ve oluşuma bağlı bildirimler. Dönemsel bildirimler bildirim türüne göre düzenli olarak her ay, üç ayda bir veya yılda bir verilmesi zorunlu olan bildirimlerdir. Oluşuma bağlı bildirimler ise ilgili bildirim verilmesi için gerekli olan şartların ortaya çıkması halinde verilmektedir.

Aylık olarak yapılan dönemsel bildirimler LPG dağıtıcı lisansı sahipleri ve rafinerici lisansı sahipleri tarafından yapılan "stok bildirim beyanı", "ithalat beyanı" ve "ihracat beyanı" ile dağıtıcı lisansı sahipleri tarafından yapılan "bayi hareketleri beyanı"dır. Bu bildirimler ilgili oldukları ayı takip eden ayın son gününe kadar EPDK'ya bildirilmektedir.

Üç aylık bildirimler, dağıtıcı lisansı sahipleri ile rafinerici lisansı sahipleri tarafından yapılan "pazarlama projeksiyonu gerçekleştirme beyanı" ve "toptan ticaret beyanı" ile dağıtıcı lisansı sahipleri tarafından yapılan "iller bazında satış beyanı"dır. Bu bildirimler ilgili oldukları dönemi takip eden ilk ayın son gününe kadar EPDK'ya bildirilmektedir.

Yıllık bildirimlerin ilki dağıtıcı lisansı sahipleri ile rafinerici lisansı sahipleri tarafından ait oldukları yılın Şubat ayı içerisinde verilen "pazarlama projeksiyonu beyanı"dır. "Sonuç raporları beyanı" dağıtıcı lisansı sahipleri tarafından ilişkin olduğu yılı takip eden Ocak ayı içerisinde verilen yıllık beyandır. Ayrıca dağıtıcı lisansı sahipleri ile rafinerici lisansı sahipleri bir önceki yıla ilişkin "katılma payı beyanı" ve rafinerici lisansı sahipleri "gelir beyanı" nı mayıs ayı içerisinde vermektedirler.

Oluşuma bağlı bildirimler faaliyet bırakma bildirimini, faaliyete başlama bildirimini, tavan fiyat bildirimini, tip sözleşme bildirimini, önemli olay bildirimini gibi oluşuma bağlı olarak ortaya çıkan bildirimlerdir.

EPDK, toplanmış olan bildirimleri dikkate alarak bu bildirimlerdeki bilgilerin bir kısmını içeren piyasa raporları hazırlamaktadır. Bu raporlar düzenli olarak Kurumun internet sitesinde yayınlanmaktadır.

Türkiye LPG Piyasasında Yoğunlaşma

Piyasa gücü kavramı herhangi bir piyasadaki rekabet düzeyini analiz ederken büyük bir önem taşımaktadır. Piyasa gücünü bir firmanın bir mal veya hizmetin piyasa fiyatını değiştirebilme yeteneği olarak tanımlamak mümkündür. Bu bölümde ele alınacak olan piyasadaki yoğunlaşma düzeyi kavramı; piyasaya giriş ve piyasadan çıkış düzeyi, dikey bütünlük yapı düzeyi ve karlılık gibi diğer bazı faktörlerle birlikte piyasa gücünün varlığını gösteren göstergeler arasındadır.

Türkiye LPG piyasası yılda 3,5 milyon ton civarında bir tüketim hacmine sahiptir. Türkiye'nin dünya LPG tüketimindeki payı % 1,5 ve otogaz tüketimindeki payı % 9,9 olup Türkiye, Güney Kore'den sonra en fazla otogaz tüketiminin olduğu ülkedir.¹

Az sayıda firmanın bulunduğu ve bu firmaların büyük piyasa paylarına sahip olduğu piyasalar yoğunlaşma düzeyi yüksek piyasalardır. Yoğunlaşma düzeyinin yüksekliği piyasa gücünün var olabileceğine dair bir gösterge olsa da yoğunlaşma düzeyi tek başına piyasa gücünün varlığını ispatlamaz.

Bu çalışmada Türkiye LPG piyasasındaki yoğunlaşma düzeyini hesaplarken "yoğunlaşma oranı", "Herfindahl-Hirschmann endeksi (HHI)" ve "kapsamlı yoğunlaşma endeksi (CCI)"² kullanılmaktadır.

Yoğunlaşma oranı en basit yoğunlaşma ölçütüdür. Yoğunlaşma oranı piyasada en yüksek paylara sahip belli sayıdaki firmanın toplam piyasa payıdır. Örneğin, dört firma için yoğunlaşma oranı (CR4) piyasada en büyük paya sahip dört firmanın payları toplamıdır. HHI ise piyasada bulunan tüm firmaların yüzde olarak piyasa paylarının karelerinin toplanmasıyla elde edilmektedir. Bu endeks değerinin 1800'ün üzerinde olması piyasanın yüksek bir yoğunlaşma derecesine sahip olduğunu, 1000 ile 1800 arasında olması yoğunlaşmanın orta düzeyde olduğunu ve 1000'in altında olması piyasada yoğunlaşmanın olmadığını göstermektedir. Kapsamlı yoğunlaşma endeksi ise

$$CCI = s_1 + \sum_{i=2}^n s_i^2 (2 - s_i)$$

formülüyle hesaplanmaktadır. Burada s_1 piyasada en büyük paya sahip olan firmanın ve S_i i firmasının piyasa payıdır.

Bu çalışmada Türkiye LPG piyasasındaki 2004, 2006, 2007 ve 2008 yıllarındaki yoğunlaşma düzeyi hesaplanmaktadır.³ Tablo 1'deki değerler firmaların yurt içi satış içerisindeki payları dikkate alınarak hesaplanmıştır. Bu tabloda yoğunlaşma değerinin az da olsa sürekli düşüş gösterdiği görülmektedir. LPG Piyasası Kanunu'nun yürürlüğe girmesinden sonraki 2006-2008 döneminde kanunun yayınlanmasından bir önceki yıl olan 2004 yılına göre dört endeksin tamamında düşüş göze çarpmaktadır

TABLO 1 YOĞUNLAŞMA DÜZEYİ (NİHAİ SATIŞ)

	2004	2006	2007	2008
CR4	%63,2	%57,5	%57,6	%56,4
CR8	%77,9	%77,5	%76,8	%76,1
HHI	1290	1140	1116	1081
CCI	0,372	0,347	0,342	0,336

Tablo 1'deki rakamlar yoğunlaşma düzeyi hakkında bir bilgi verse de sadece firmaların nihai satışı üzerinden hesaplanan bir değer piyasanın gerçek yoğunlaşma düzeyini gösterdiğini iddia etmek yanlış olacaktır.

Sadece bu değerler dikkate alınarak yorum yapıldığında yoğunlaşma düzeyinin yüksek olmadığı ve orta derecenin altına yakın bir yoğunlaşma olduğu söylenebilirdi. Ancak daha doğru bir değerlendirme için firmaların temin içerisindeki payları üzerinden de bir hesaplama yapmak gerekmektedir.

TABLO 2 HHI DEĞERLERİ (TEMİN)

	2006	2007	2008
HHI	2170	2125	2060

Temin üzerinden hesaplanmış tahmini HHI değerleri Tablo 2'de verilmektedir. Sadece temin üzerinden bir değerlendirme yapıldığında ise piyasada yoğunlaşmanın yüksek olduğu söylenecektir.

Ancak, Türkiye LPG piyasasında gerçek yoğunlaşma düzeyinin iki tabloda verilen değerler arasında bir yerde olduğunu söylemek daha doğru olacaktır.

Sonuçlar

- Hesaplama yapılan dört yıl içerisinde yoğunlaşma endekslerinin değerlerinde düşüş görülmektedir.
- Bu düşmenin birinci sebebi yeni kanunla birlikte oluşan yeni piyasa yapısı olabilir. İkinci bir sebep olarak tüplü LPG ve dökme LPG'ye nazaran rekabetin daha yoğun olduğu otogaz piyasasındaki büyüme gösterilebilir.
- HHI değerleri dikkate alındığında Türkiye'deki yoğunlaşma düzeyinin Portekiz (3200), İspanya (6719), İtalya (2800), İrlanda (4921), Birleşik Krallık (4852) ve Fransa (2200) gibi ülkelere göre daha düşük olduğu görülmektedir.⁴ Bu değerler Türkiye LPG piyasasının bu ülkelere kıyasla daha rekabetçi olduğunun bir göstergesi olabilir.
- Yine de Türkiye LPG piyasasındaki yoğunlaşma derecesi piyasa gücünün dikkatle izlenip rekabetçi bir yapı olup olmadığının düzenli takibini gerektirmektedir.

Dipnotlar

1. World LPG Association (WLPGA), 2008. 2008 Statistical Review of Global LP Gas, WLPGA. Paris, Fransa
2. J. Horvath, 1970. Suggestion for a Comprehensive Measure of Concentration. Southern Economic Journal 36-4, 446-442.
3. 2004 hesaplaması PİGM, 2006, 2007 ve 2008 hesaplamaları EPDK verileri dikkate alınarak yapılmıştır. 2005 yılı geçiş dönemi olduğu için dikkate alınmamıştır.
4. A. Bello ve E. Huerta, 2007. "Regulation and Market Power in the Spanish Liquefied Petroleum Gas Industry: Progress or Failure?". Energy Policy 35, 3595-3605. 2003 ve öncesi değerlerdir.

Türkiye’de Rüzgar Enerjisi Başvuru Süreci

M. Fatih Toraman

Yenilenebilir enerjiye talebin artmasıyla birlikte, rüzgar enerjisi en hızlı gelişen yenilenebilir enerji kaynağı olmuştur. Dünyada ve ülkemizde enerji arz güvenirliliği ve iklim değişikliği konularının daha sık tartışılır olması, çevre bilincinin giderek artması, rüzgar enerjisi sanayisine büyük ivme kazandırmıştır. Rüzgar enerjisine yapılan yatırımlar, dünyada son 15 yılda ortalama %25 büyüme hızı göstermiştir. Dünyadaki bu gelişmeye karşılık ülkemizde 2000’li yılların başında 17 MW olan toplam RES kurulu gücümüz, günümüzde %2000 artarak 350 MW’a ulaşmıştır.

Rüzgar enerjisinden elektrik üretimi konusunda yatırım yapmak isteyen şirketlerin Enerji Piyasası Düzenleme Kurumundan lisans almaları gerekmektedir. Elektrik Piyasası Lisans Yönetmeliğinin 7. Maddesinin 6. fıkrası " *Rüzgar ve güneş enerjisine dayalı üretim tesisi kurmak amacıyla yapılan lisans başvurularına ilişkin başvuru alma tarihi Kurul Kararıyla belirlenir ve Kurum internet sayfası ile Resmî Gazete’de duyurulur.*" hükmünü amirdir.

Bu hüküm çerçevesinde Enerji Piyasası Düzenleme Kurulu’nun belirlediği tarihlerde lisans başvuruları alınır. En son 1 Kasım 2007 tarihinde RES Lisans Başvuruları EPDK tarafından kabul edilmiştir.

Lisanslandırma süreci 1 Kasım 2007 başvurularından önce aşağıdaki şekilde işlemektedir;

- Lisanslandırma süreci EPDK’ya lisans başvurusunda bulunulması ile başlar.
- Lisans başvurusunda sunulması gereken belge ve bilgiler www.epdk.org.tr adresinde mevcut olup, toplam 14 adet belge, beyan ve bilgiyi içermektedir.
- Belge ve bilgilerin eksiksiz olması durumunda, lisans başvurusu inceleme ve değerlendirmeye alınır.
- İnceleme ve değerlendirmeye alınan lisans başvuru-

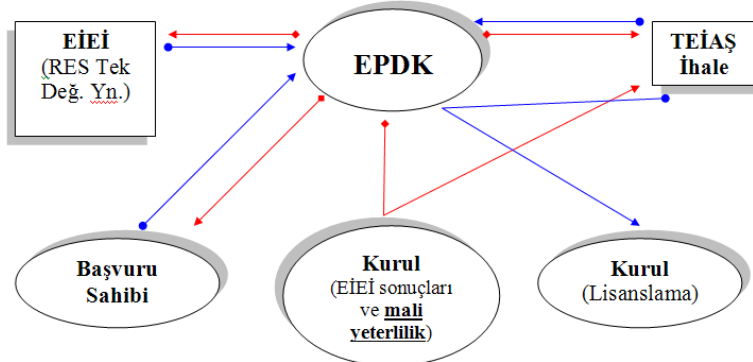
ularına ilişkin, öncelikli olarak ilgili dağıtım şirketi ve TEİAŞ’a bağlantı ve sistem kullanımı konusunda görüş sorulur. Bununla beraber, Kamulaştırma Dairesi Başkanlığı’ndan söz konusu proje için inşaat öncesi döneme ilişkin sürenin belirlenmesi istenir.

- Bağlantı ve sistem kullanımı hakkında görüşün olumlu olması ve Kamulaştırma Dairesi Başkanlığı tarafından inşaat öncesi döneme ilişkin sürenin belirlenmesi sonrasında, lisans başvurusu hakkında Kurul Kararı ile uygun bulma kararı alınır.

Lisans başvurusu Enerji Piyasası Düzenleme Kurulu Kararı ile uygun bulunan başvuru sahibi tüzel kişiden;

- Ana sözleşmesini ilgili mevzuata uygun hale getirmesi,
- Sermayesini yatırım tutarının %15 tutarına yükseltmesi,
- Teminat miktarını Lisans Yönetmeliği’nin ilgili hükmü ile belirlenen miktara çıkarması,
- Bu yükümlülüklerini, Kurul Kararının tebliğ edildiği tarihten itibaren 90 gün içinde yerine getirmesi talep edilir.
- Yükümlülüklerini öngörülen süre içerisinde yerine getiren tüzel kişilere Kurul Kararı ile üretim lisansı verilir.

RES Başvurularına İlişkin Yol Haritası

1 Kasım 2007 tarihinde toplam 78000 MW Kurulu gücünde 751 başvuru olması üzerine gerek arazi gerekse bağlantı noktası konularında sıkıntılar oluşmuştur. Bu sorunların çözümü için 9/7/2008 tarihli ve 5784 sayılı Kanunla Elektrik Piyasası Kanununa "Rüzgâr enerjisine dayalı üretim tesisi kurmak üzere yapılmış veya yapılacak olan lisans başvuruları kapsamında, bu Kanun ile 5627 sayılı Enerji Verimliliği Kanunu kapsamında Elektrik İşleri Etüt İdaresi Genel Müdürlüğü tarafından yapılacak teknik değerlendirme ve ardından Kurum tarafından yapılacak değerlendirme sonucunda lisans almak için gerekli koşulları sağlayan başvuru sahipleri belirlenir. Yapılan belirleme sonucunda da aynı bölge ve/veya aynı trafo merkezi için birden fazla başvurunun bulunması durumunda, bu başvurular Kurum tarafından Türkiye Elektrik İletim Anonim Şirketine gönderilir. Türkiye Elektrik İletim Anonim Şirketi tarafından bu durumda olan başvurular arasından sisteme bağlanacak olanı belirlemek için yarışma yapılır. Yapılan yarışmada, Türkiye Elektrik İletim Anonim Şirketine işletmeye girdikten sonra yönetmelikle belirlenecek bir süre boyunca üretilecek kWh başına ödenecek en yüksek katkı payını teklif ve taahhüt eden başvuru sahibi belirlenerek yarışma sonuçları Kuruma gönderilir. Lisans verilmesine ilişkin tüm hak ve yetkiler Kurula aittir. Katkı payı gelirleri Türkiye Elektrik İletim Anonim Şirketi tarafından münhasıran sisteme bağlanacak üretim tesisleri için gerekli iletim yatırımlarının finansmanında kullanılır. Yarışmaya ve yarışma sonunda belirlenen katkı payının ödenmesine ilişkin usul ve esaslar Türkiye Elektrik İletim Anonim Şirketi tarafından hazırlanacak ve Kurum tarafından onaylanacak yönetmelikle düzenlenir." hükmü eklenmiştir. Bu hüküm çerçevesinde Elektrik İşleri Etüt İdaresi Genel Müdürlüğü tarafından Rüzgâr Enerjisine Dayalı Lisans Başvurularının Teknik Değerlendirilmesi Hakkındaki Yönetmelik hazırlanarak 9 Kasım 2008 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Söz konusu yönetmelik, lisans başvurularının teknik değerlendirilmesini;

- Her bir türbin koordinatındaki güç yoğunluğu,
- Sıralamaya alınan en yüksek türbin gücünü,
- Sıralamaya alınan başvurular arasından şalt sahası bağlanması planlanan trafo merkezine en yakın olanı

referans olarak sıralama yapmaktadır. Değerlendirme sonucunda başvurular sıralanarak EPDK'ya gönderilecektir. EİE Teknik Değerlendirme Yönetmeliğinin 6 ncı maddesi ile lisans başvurularının teknik açıdan değerlendirmesi için aynı yönetmeliği Ek-2'de belirtilen bilgi ve belgeler istenilmektedir. Ayrıca Ek-2'de, 10 MW üzerindeki RES lisans başvuruları için ÇED belgesi istenilmektedir. Yönetmeliğin Ek-2'sinde belirtilen bilgi ve belgelerin tamamlanması için lisans başvurusu sahiplerine 05/12/2008 tarihli EPDK yazıları ile durum tebliğ edilerek 150 gün süre verilmiştir. Bu kapsamda yapılacak değerlendirme sonrasında aynı bölge ve/veya aynı trafo merkezinde birden fazla başvurunun

olması durumunda lisans alacak başvurunun belirlenmesi için yarışma yapılmak üzere lisans başvuruları TEİAŞ'a gönderilecektir. TEİAŞ tarafından yarışmaya ilişkin yönetmelik çalışmaları devam etmekte olup, yönetmelik taslağı hakkındaki EPDK görüşü 27.11.2008 tarihli ve 1856/39 sayılı Kurul Kararı çerçevesinde TEİAŞ'a bildirilmiş, TEİAŞ'ın görüşü 13.02.2009 tarihli yazı ile EPDK'ya iletilmiştir.

Kanuna göre TEİAŞ tarafından yapılacak yarışma sonrası **en yüksek katkı payını teklif ederek** lisans alma hakkı kazanan lisans başvurusu, TEİAŞ tarafından EPDK'ya bildirilecek, uygun bulma ve lisans verme işlemleri ilgili mevzuat kapsamında gerçekleştirilecektir.

TEİAŞ, 1 Kasım 2007 başvurularının yer aldığı bağlantı görüşlerini www.teias.gov.tr web sayfasında ilan etmiştir.

İşletmede Olan Rüzgâr Santralleri

Şirket	Yeri	Toplam Kurulu Güç (MW)	İşletmede Olan Güç (MW)
Alize Enerji Elek. Ürt. Ltd. Şti.	İzmir	1,5	1,5
Anemon Enerji Elek. Ürt. Ltd. Şti.	Çanakkale	30,4	30,4
Deniz Elek. Ürt. Ltd. Şti.	Manisa	10,8	10,8
Doğal Elek. Ürt. Ltd. Şti.	Çanakkale	14,9	14,9
Doğal Enerji Elek. Ürt. Ltd. Şti.	Manisa	30,6	30,6
Ertürk Elek. Ürt. Ltd. Şti.	İstanbul	60,0	60,0
İnnores Elek. Ürt. Ltd. Şti.	İzmir	42,5	42,5
Lodos Elek. Ürt. Ltd. Şti.	İstanbul	24,0	24,0
Mare Manastır Rüzgâr Enerjisi Santrali San. Ve Tic. A.Ş.	İzmir	39,2	39,2
Sunjüt Sun'ı Jüt San. ve Tic. A.Ş	İstanbul	1,2	1,2
Teperes Elek. Ürt. Ltd. Şti.	İstanbul	0,9	0,9
Yapısan Elek. Ürt. Ltd. Şti.	Balıkesir	30,0	30,0
Baki Elek. Ürt. Ltd. Şti.	Balıkesir	114,0	57,0
Bares Elek. Ürt. Ltd. Şti.	Balıkesir	142,5	30,0
Dares Datça Rüzgâr Enerji Santrali Sanayi ve Ticaret A.Ş.	Muğla	28,8	17,0
Deniz Elek. Ürt. Ltd. Şti.	Hatay	60,0	20,0
	TOPLAM	631,3	410,0

Türkiye Elektrik İletim Anonim Şirketi Tarafından Uygulanmakta Olan Tarifeler

Dr. Z. Hülya BAŞTÜZEL

4628 sayılı Elektrik Piyasası Kanununun (Kanun) elektrik piyasası faaliyetleri başlıklı 2 nci maddesinin (b) alt bendi ile; elektrik enerjisi iletim faaliyetlerini yürütme görevi Türkiye Elektrik İletim Anonim Şirketi'ne (TEİAŞ) verilmiştir. Kanunun 13 ncü maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde "Kurulca düzenlemeye tabi tarife türleri" arasında; Bağlantı ve Sistem Kullanım Tarifeleri ile İletim Tarifesine yer verilmiştir.

İletim Lisansı sahibi olan TEİAŞ'ın görevi genel olarak 380 ve 154 kV gerilim seviyelerindeki Türkiye İletim Tesislerinin planlanması, tesisi ve işletilmesi ile mevcut tesislerin bakım onarımıdır. Diğer bir ifade ile; bu sistemin serbest elektrik piyasası kurallarına göre kullanıcılara kaliteli ve sürekli bir enerji arzı sağlayacak şekilde işletilmesi, iletim bağlantı ve sistem kullanım tarifelerinin hazırlanması, Şebeke Yönetmeliğine uyumun ve gerçek zamanlı sistem güvenilirliğinin izlenmesi, yük dağıtım ve frekans kontrolünün gerçekleştirilmesi, Uluslararası enterkonneksiyon faaliyetinin yürütülmesi, dağıtım şirketlerinin talep tahminlerine dayanan bir üretim kapasite projeksiyonunun hazırlanması, dengeleme ve uzlaştırma mekanizmasının yürütülmesi de TEİAŞ'ın görevleri arasındadır.

TEİAŞ, tarafından işletilen Enterkonnekte Elektrik Sistemi, 1 adet Ulusal, 9 adet Bölgesel Yük Tevzi Merkezleri tarafından işletilmektedir. Enterkonnekte Elektrik Sistemi; santraller, iletim hatları, iletim trafo merkezleri ve dağıtım sisteminden oluşmaktadır. Milli Yük Tevzi Merkezi, ulusal üretim ve iletim sisteminin güvenliğini ve arz kalitesini koruyarak işletilmesinde en önemli işlevi görmektedir.

Kanun gereğince yayımlanan Elektrik Piyasası Tarifeler Yönetmeliğinde (Yönetmelik);

- Düzenlemeye Tabi Tarifeler başlıklı 5 nci maddesinde "iletim bağlantı tarifesi" ve "iletim tarifesi" düzenlemeye tabi tarifeler arasında yer aldığı,
- İletim bağlantı tarifesi başlıklı 6 ncı maddesi ile; "TEİAŞ tarafından hazırlanarak önerilen iletim bağlantı tarifesi, iletim bağlantı bedeli ile tarifenin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslardan oluşacağı, bu bedelin, şebeke yatırım maliyetlerini içermeyeceği,"
- İletim tarifesi başlıklı 8 nci maddesinde; "TEİAŞ tarafından hazırlanan iletim tarifesinin; iletim sistemi kullanım fiyatı, iletim sistemi işletim fiyatı ve piyasa işletim ücreti ile tarifenin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslardan oluşacağı,"
- Gelir düzenlemesi ve parametreler başlıklı 11 nci maddesinde; "Tarifeleri düzenlemeye tabi tüzel kişilerin, bir uygulama dönemi için gelir ve/veya fiyat tavanlarının belirlenmesi amacıyla yapılacak hesaplamalarda kullanılacak parametreler, Kurum tarafından yapılan gelir düzenlemesi ile belirleneceği,
- Tarife başvurusu başlıklı 17 nci maddesinde "Bir sonraki yılda uygulanacak olan fiyatlar ile tarifenin uygulanmasına ilişkin usul ve esasları içeren tarife önerileri, tarifeleri düzenlemeye tabi tüzel kişiler tarafından ilgili mevzuat hükümleri uyarınca her yılın ekim ayının sonuna kadar hazırlanarak Kurul onayı alınmak üzere Kuruma sunulması gerektiği,

hükümleri yer almaktadır.

BÖLGESEL YÜK TEVZİ MERKEZLERİ	
İKİTELLİ	(TRAKYA)
ADAPAZARI	(KBA)
IŞIKLAR	(BA)
GÖLBAŞI	(OA)
KEBAN	(GDA)
SAMSUN	(KDA)
SEYHAN	(ÇUKUROVA)
KEPEZ	(KEPEZ)
ERZURUM	(DA)

www.teias.gov.tr

Bu kapsamda Enerji Piyasası Düzenleme Kurulu (Kurul) ilk olarak 19/03/2003 tarihli ve 103 sayılı Kararı ile 01/04/2003 tarihinden itibaren uygulanmaya başlayacak olan iletim tarifeleri ile bu tarifelerin iletim sistemi kullanıcılarına nasıl yansıtılacağına ilişkin hükümlerin yer aldığı iletim sistemi sistem kullanım ve sistem işletim fiyatlandırma yöntem bildirimini onaylamış olup bugüne kadar ise;

- 09/03/2004 tarihli ve 304 sayılı Kurul Kararı ile 01/04/2004 tarihinden itibaren,
- 01/04/2005 tarihli ve 470 sayılı Kurul Kararı ile 1/5/2005 tarihinden itibaren,
- 21/12/2006 tarihli ve 1029 sayılı Kurul Kararı ile 1/1/2007 tarihinden itibaren,
- 13/12/2007 tarihli ve 1407 sayılı Kurul Kararı ile 1/1/2008 tarihinden itibaren,
- 24.12.2008 tarihli ve 1407 sayılı Kurul Kararı ile 01/01/2009 tarihinden itibaren uygulanmak üzere iletim tarifeleri onaylanmıştır.

(<http://www.epdk.org.tr/tarife/elektrik/iletim>)

İletim tarifesinin bileşenlerinin maliyetleri ise;

1. Sistem Kullanım Tarifeleri; İletim sistemine ilişkin yatırım harcamaları ve işletme ve bakım giderlerinden,
2. Sistem İşletim Tarifeleri; Ulusal Yük Dağıtım Merkezi tarafından sunulan hizmet, yatırım maliyetleri, yan hizmetlere ilişkin sabit maliyetler ve sistem güvenilirliğinin sağlanması ve yeterli kapasite olmaması durumunda oluşabilecek bölgesel sistem ihtiyaçlarını karşılamak üzere yan hizmetler anlaşmaları kapsamında, TEİAŞ tarafından ödenecek kapasite kiralama bedeli ile kullanım amacına bağlı olarak ödenecek enerji bedelinden,
3. Piyasa İşletim Ücreti; Piyasa Mali Uzlaştırma Merkezi tarafından sunulan hizmet ve yatırım giderlerinden,

oluşmaktadır. Sistem işletim tarifelerinin; kontrol edilebilen ve kontrol edilemeyen olmak üzere iki bileşeni vardır.

(1) Sistem işletim rolü ile ilgili olan kontrol edilebilen maliyetler; sistem işletimiyle ilgili personel maliyetleri, sistem işletimde kullanılan varlıklara ait giderler, bilgi teknolojisi sistemlerinin bakım maliyetleridir.

(2) Kontrol edilemeyen maliyetler; büyük oranda piyasa katılımcılarından yan hizmet alınmasıyla ilişkili olan tüm maliyetlerdir. Örneğin, oturan sistemin toparlanması, reaktif güç, frekans tepkisi ve yedek sağlamaya ilişkin maliyetlerdir. Bunların yanı sıra kontrol edilemeyen maliyetler; iletim sistemi üzerindeki enerji akışı kısıtlarının giderilmesi için alınan hizmetlerden kaynaklanan maliyetlerdir. Sistem İşle-

tim Tarifesi kontrol edilebilen maliyetleri içermekte olup kontrol edilemeyen maliyetler ise, gerçekleştiği ayı takip eden ayda oluşan tutarın tüm kullanıcılara güçleri nispetinde yansıtılmaktadır.

2003 yılında sistem kullanım tarifeleri üretim ve tüketim için 22 adet bölgesel tarifeden oluşurken, sistem işletim tarifeleri tüm iletim sistemi kullanıcıları için tek tarife olarak uygulanmıştır. Ayrıca, 2004-2008 döneminde 22 adet olan bölgesel tarifeye uluslararası enterkoneksiyona ilişkin (üretim tarifelerinin ithalat, tüketim fiyatlarının ise ihracat için) yeni bir bölge ilave edilerek bölge sayısı 23'e yükselmiştir.

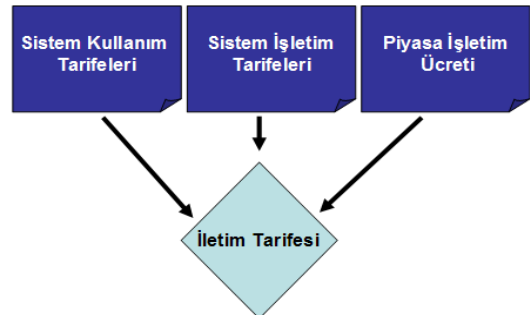
Elektrik Piyasasında Gelir ve Tarife Düzenlemesi Kapsamında Düzenlemeye Tabi Unsurlar ve Raporlamaya İlişkin Esaslar Hakkında Tebliğinde (Tebliğ) gereğince TEİAŞ'ın gelir düzenlemesi ile ilgili olarak;

- 27/12/2005 tarihli ve 613 sayılı Kurul Kararı ile; TEİAŞ'ın gelir düzenlemesine ilişkin birinci uygulama dönemi süresi (üç yıl), 20/01/2006 tarihli ve 637/1 sayılı Kurul kararı ile ise 2006-2007-2008 yıllarını kapsayan birinci uygulama dönemi parametreleri,

- 25/10/2007 tarihli ve 1352/23 sayılı Kurul Kararı ikinci uygulama dönemi süresi, 28/08/2008 tarihli ve 1731/36 sayılı Kurul Kararı ile de 2009-2010-2011 yıllarını kapsayan ikinci uygulama dönemine ilişkin parametreler

onaylanmıştır.

İletim tarifelerinin uygulandığı 2003 yılından itibaren geçen süre içerisinde iletim şebekesinde meydana gelen gelişme ve büyümeye ilişkin veriler kullanılarak yeni iletim tarife bölgeleri ve bu bölgelere ait tarifeler belirlenmiştir. Bu gelişmeler çerçevesinde 01/01/2009 tarihinden itibaren 14+1 olarak toplam 15 adet olarak tarife bölgesi belirlenmiştir.

FSR SPECIALIZED TRAINING COURSE on NATURAL GAS MARKETS

Training Course for
Regulatory Institutions &
Energy Companies (FSR
Sponsors)

FLORENCE SCHOOL OF REGULATION

Programme

Monday 23 March 14h – 17h30: "Market context"

- EU Third package and regulatory framework
- Gas crisis

Tuesday 24 March 9h – 17h30: "Market development"

- Liquidity and volatility
- Market participants and trading platforms
- Gas release and long term contracts
- Market power and monitoring

Wednesday 25 March 9h – 17h30 "Interconnection"

- Third Party Access and transit rules
- Coordinated auctioning of border capacity; Auction office
- Historical contract and access priority

- TEN-E Policy Reform and Strategic Energy Review

Thursday 26 March 9h – 17h30 "Storage"

- Third Party Access
- Season vs peak vs strategic storage: engineering and economics

Friday 27 March 9h – 17h30 "LNG"

- Third Party Access and exemption
- Boom or bubble
- Gas commodity, price and arbitrage

Friday 27 March 9h – 17h30 "LNG"

- Third Party Access and exemption
- Boom or bubble
- Gas commodity, price and arbitrage

8th ERRA Energy Investment and Regulation Conference

The Conference will feature following 4 major topics;

- 1) ENERGY INVESTMENTS – REGULATORY ISSUES AND LESSONS LEARNED
- 2) ALTERNATIVE ENERGY: OPPORTUNITIES AND CHALLENGES
- 3) LIBERALIZATION OF THE ENERGY MARKETS
- 4) REGULATORY ISSUES OF ENERGY PRICING

More detailed program of the Conference is available on the Conference website at:

<http://www.erranet.org/InvestmentConferences/2009/Program>

The conference will feature social events such as a Welcome reception in Hotel Hilton Warsaw and a Gala reception in [Restaurant Belvedere](#).

**Conference Early Bird registration deadline
is March 16, 2009**

Discounted hotel room rate in Hotel Hilton is available
until **March 16, 2009**.

ENERJİ UZMANLARI DERNEĞİ

Derneğimiz yılda iki kez yayımlayacağı “*Enerji, Piyasa ve Düzenleme*” dergisi ile “*Enerji ve Enerji Piyasalarının Düzenlenmesi*” alanlarında literatürün gelişmesine katkıda bulunacak bilimsel çalışmalarını teşvik etmeyi amaçlamaktadır.

Disiplinler arası bir yayın politikası kapsamında yayımlanacak “*Enerji, Piyasa ve Düzenleme*” dergisi; enerji iktisadı, enerji hukuku, enerji politikaları ve enerji piyasalarına yönelik diğer konularda çalışmalar yapan akademisyen, araştırmacı ve uzmanları makale göndermeye davet etmektedir.

Dergimiz *hakemli dergi* statüsünde yayımlanacak olup Türkçe ve İngilizce dillerinde makaleleri kabul edecektir.

***Dergimize katkıda bulunacak yazarlara telif ücreti ödenecektir.

Ayrıntılı Bilgi İçin;

dergi@enerjiuzmanlari.org • www.dergienerji.org